

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum intellectus angeli post peccatum sit obtenebratus, vt in eo possit
cadere error uel deceptio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

titudinem per naturalem virtutē potuit obtrahere. Ad xv. dicendum, quod per mutationem status non amittit liberum arbitrium demon, quia in bonum conaturale possit ferri: amittit tamen quod non possit in bonum gratia.

Ad xvi. dicendum, quod immobilitas diaboli in malo causatur proprie per adhesionem, qua habet rationē appositionis. Et ex hoc ipso quod adhaeret alicui secundū modum suae naturae, magis sequitur quod immobiliter inhaereat, quam quod vertibiliter.

Ad xvii. dicendum, quod appetitus diaboli potest quidem dīnes (s) appetere, ut dictum est, sed tamen in omnibus quae appetit, in malo immobiliter perseverat, ut ex dictis patet.

Ad xviii. dicendum, quod ratio illa procedit de cognitione, & voluntate naturalis boni. Nunc autem loquimur de bono gratuito, & de malo culpa: quod ei opponitur.

Ad xix. dicendum, quod diabolus habet libertatem servandi rectitudinem si eam haberet. Nam ut Anselmus dicit in eodē libro, liberum arbitriū semper habet potestatem servandi rectitudinem, & eam habet, & cum non habet eam. Sicut cum aliquis habet potestatem servandi pecuniam si haberet, haberet etiam si non haberet.

Ad xx. dicendum, quod quamvis aliquem hominem contingat ex eadem causa peccare ex qua diabolus peccavit, non tamen propter hoc omnino similiter deformatur: sed diabolus immobiliter homo autem mutabiliter secundum convenientiam suae naturae.

Ad xxi. dicendum, quod sicut diabolus immobiliter perseverat in malo, cui inhaeret, ita etiam immobiliter perseverat in falso, cui assentiret.

ARTICVLVS VI.

Verum in intellectu diaboli post peccatum sit obrebratus, ut in eum possit cadere error vel deceptio.

Sexto queritur utrum intellectus diaboli post peccatum sit obrebratus, ut in eum possit cadere error, vel deceptio. Et videtur quod sic. Dicitur enim de Leviathan, per quem diabolus intelligitur. Existimabit abyssum quasi senescentem. Quod exponēs Greg. in 34. Moral. dicit. Abyssum senescere existimat, qui terminari quique in supplicii signam animaduersionem putat: hoc autē est falsum, ergo in diabolo cadit falsa, vel erronea opinio.

¶ 1. Præ. Quicūque dubitat, potest errare: sed diabolus quādoq; dubitat, ut patet per hoc quod ipse dicit Matth. 4. Si filius Dei es dic ut lapides isti panes fiant: ergo diabolus potest errare. Sed dicēdū, quod diabolus errare potest quantum ad cognitionē gratuitā, non autem quantum ad cognitionem naturalem.

¶ 2. Sed cont. est quod Dionys. dicit. 4. c. de Diu. no. Data ipsi, s. demonibus naturalia bona, nequaquam mutata esse dicimus. sed sunt integra, & splēdidissima, quāuis ipsi nō videant claudentes suas inspecti uas boni uirtutes: sed ille qui non uidet ex hoc, quod suum uisum claudit, potest decipi, vel errare. ergo diabolus potest errare, etiam circa sua naturalia.

¶ 3. Præ. Vbicūq; potest inueniri potētia sine actu, ubi potest esse malum, ut patet per Philo. in 9. Metaph. sed in intellectu angelico etiam quantum ad naturalem cognitionem potest esse potentia sine actu. Nō enim simul actu cōsiderāt omnia ad quae eorū naturalis cognitio se extēdit, alioquin non mutaretur per tempora, ut Augustin. dicit in octauo super Gene. ad literā. ergo in intellectu angeli potest esse

malum: sed malum intellectus est falsum, ut dicitur in 6. Ethicorum. ergo quāuis diabolus sit naturae integra, nihil prohibet in intellectu eius inueniri falsam opinionem.

¶ 4. Præ. Voluntas diaboli potuit deficere per peccatum, quia est ex nihilo, ut patet per Aug. 1. 2. de ciuit. Dei: sed similiter intellectus eius est ex nihilo. ergo paratione potest deficere per errorem.

¶ 5. Præ. Peccatū excludit a beatitudine: sed beatitudo magis pertinet ad intellectum quā ad uoluntatem, secundum illud Ioan. 17. Hęc est uita aeterna ut cognoscāt te Deum, &c. Cum ergo per peccatum sit deprauata uoluntas diaboli, tantum ut semper permaneat in peccato, multo magis sic est deprauatus intellectus eius, ut semper permaneat in errore.

¶ 6. Præ. Ansel. probat in lib. de Virtute, quod est una sola ueritas, si creata, ut Aug. etiam dicit quod omnia uidentur in lumine diuino: sed daemones sunt elongati a participatione Dei secundum illud 2. ad Cor. 13. Quae conuentio lucis ad tenebras? ergo daemones nullam ueritatem cognoscere possunt.

¶ 7. Præ. Super illud Iob. 15. Factus est ut nullum timeret, dicit Greg. in 34. Moral. de diabolo, quod appetitum celsitudinis uertit in rigorem mentis, ut iam per duritiam se male esse non sentiat, qui per gloria praesēte quarebat. Sed constat quod male est ei: ergo habet de seipso falsam opinionem.

¶ 8. Præ. Quicūq; opinatur falsum quod prius opinabatur uerum, quādoq; errat: sed hoc conuenit diabolo, quia super illud, Sedente eo pro tribunali misit ad eum uxor eius, &c. dicit glossa. Nūc demum diabolus intelligens per Christum se spolia sua amissurum, sicut primū per mulierē mortē intulerat, ita modo per mulierē uale Christum de manibus Iudeorū liberare, ne per eius mortē, mortis amittat imperium. Ex quo uidetur quod aliquando ei uidebatur sibi expediens, quod Christus moreretur dum mortē eius procurabat, postmodum autem fuit ei uisum quod hoc nō expediret suo dominio. ergo uidetur quod aliquando habuerit falsam opinionem.

¶ 9. Præ. Aug. dicit in lib. de vera religione. Caue dī sunt inferiores inferi, post hanc uitam pena grauiore, ubi nulla potest esse cōmemoratio ueritatis, quia nulla ratio cinatio. Et hoc ideo, quia non perfundit lumen uerum, quod illuminat oēm hominem uenientem in hunc mundum: sed in statu illorum inferiorum sunt daemones. ergo ipsi nullam ueritatem cognoscunt, nec est in eis aliqua ratio cinatio.

¶ 10. Præ. Sicut se hēt uera cognitio ad rectū appetitū, ita se hēt falsa cognitio ad peruersum appetitū: sed non potest esse rectus appetitus nisi praecedat uera cognitio. ergo peruersum appetitum semper praecedit falsa cognitio: sed in demonibus semper est peruersus appetitus. ergo in eis est falsa cognitio.

¶ 11. Præ. Super illud Luc. 10. Plagis impositis abiērit semiuio relicto, dicit quaedam glossa, quod homo uulneratur per peccatum in naturalibus: sed illud reformatur in hoīe gratia, quod per peccatū uulnerat. Cum ergo gratia reformet totā imaginē, sub qua cōprehenditur nō solū uoluntas, sed et intellectus, ut per peccatum daemone fuerit uulneratus eius intellectus, etiam quātum ad naturae cognitionem. Et ita uidetur quod etiam in naturali cognitione eius, possit esse error, & deceptio.

¶ 12. Præ. Dionys. dicit. 4. c. de diu. nomin. quod nullus ad malū aspiciens opatur: sed id quod operat diabolus, est malum. ergo decipitur in sua existimatione.

6. met. tex. 3. tom. 3.

Li. 12. c. 6. & 7. tom. 5.

In dialo. de ueritate ca. 11. in lib. de spiritu, & anima c. 12.

Lib. 14. c. 13. c. 2. a. finem.

Mart. 27. Gl. ord. ibi.

Cap. 52. non procul a fine. tom. 1.

Gl. ord. ibi. in Moral.

Ca. 4. p. 4. n. 6. p. 2. prin.

¶ 14. Præ.

Cap. 13. tot.

¶ 14 Præt. Aug. dicit in lib. de vera religione, Ille angelus magis seipsum q̄ Deū diligēdo subditus ei eē voluit, & intumuit p̄ superbā, & a summa decētia defecit p̄ peccatum, s. lapsus, & ob hoc minus est, q̄ eo quod minus erat frui voluit: q̄a magis voluit sua potētia frui q̄ Dei. sed in hoc ipso q̄ suā naturę, & virtuti peruerse inhæsit, & per hoc q̄ incēpit minus esse, videtur ab ordine suorum naturalium defecisse. ergo, & circa cognitionem naturālē potest in ipsum cadere falsitas siue deceptio.

Cap. 4. p. 4. p. a. rē a medio.

¶ 15 Præt. Greg. dicit in pastoralī, q̄ menti furore ebria peruersum v̄ esse quod rectum est: sed mens diaboli est furore ebria. Dicit enim Dionys. 4. e. de diuin. nomin. quod malum dæmonis est furor irascibilis. ergo peruersum putat omne quod rectum est, & ita in sua opinione decipitur.

¶ 16 Præt. Vniuersalis cognitio ī nobis est deceptio principū, sicut cū cōsiderātes lilij albedinē, quæ sibi, & multis aliis est communis, decipimur exiltimantes quod est album eē lilium: sed angeli cognoscunt per formas vniuersales, & tāto magis quanto sunt superiores. Cum ergo Lucifer fuerit supremus inter angelos, & per cōsequens habeat formas maxime vniuersales, videtur q̄ maxime possit decipi.

¶ 17 Præt. Simplex ad quod se cōuertit totū se cōuertit. ergo pari rōne a quo se auertit totū se auertit: sed diabolus est simplex s̄m suā essentiā. ergo cū sit auersus a Deo, v̄ q̄ totaliter sit ab eo auersus, s. etiam quantum ad affectiōnem, & quantum ad cognitionem. ergo videtur q̄ eius cognitio totaliter a veritate deficiat, cum Deus veritas sit.

¶ 18 Præt. Super illud 2. ad Corint. 6. Quę cōparatio Christi ad Belial. dicit glossa, q̄ diabolus oīa facit male. sed ipsum intelligere est quoddā agere. ergo v̄, q̄ diabolus male se habeat etiam in intelligēdo. Et ita videtur, q̄ in eius intellectu cadat falsa opinio.

Cap. 7. ante media illius.

SED CONTRA est, q̄ Dionys. dicit 7. cap. de diuin. nomin. quod angeli s̄nt simplices intellectus: sed in simplici intelligentia, etiam humana, non potest esse falsum. ergo multo minus in cognitione angelica: sed diabolus est angelicæ naturæ. ergo in eius cognitione non cadit falsitas.

Lib. 3. c. 6. ff. tom. 2. Ex quæst. 22. tom. 4.

¶ 2 Præt. In dæmonibus cum sint substantiæ incorporeæ, non est cognitio, nisi intellectiua: sed intellectus semper est rectus, ut Philosophus dicit in 3. de Anima. & August. etiam probat in lib. 83. Quæstionum, quod nullus falsum intelligit. ergo videtur quod in cognitione dæmonum non possit esse deceptio quantum ad cognitionem. Sed dicendum quod in cognitione dæmonum non potest esse deceptio, quantum ad cognitionem naturalem: sed solum quantum ad cognitionem gratuitam.

Lib. 9. c. 6. 22. tom. 3.

¶ 3 Sed cont. Cognitio gratuita præcipue refertur ad Deum, s̄m q̄ excedit naturalem cognitionem creaturæ: sed sicut Philof. probat in 9. Metaphysic. in cognitione substantiarum simplicium quę super nos sunt, non potest esse falsum, sed est ibi defectus solum in non attingendo. ergo circa cognitionem gratuitam non potest esse aliqua falsa opinio in dæmonibus, sed solum deficiunt in cognoscendo.

In preposit. 10. circa finē tom. 3. inter q̄ perā Arist.

¶ 4 Præt. Omne quod aduenit alicui aduenit secundum modum suę naturæ, vt dicitur in lib. de Causis. Si ergo dæmones secundum suā naturalem cognitionem nō possunt errare, videtur q̄ nec etiam circa cognitionem gratuitam, quæ eis superuenit, errare possint. Item dicendum q̄ dæmones possunt errare circa cognitionem affectiuam.

F ¶ 5 Sed con. cognitio angelica excedit ordinem cognitionem: sed aliqua vis cognoscens homine, quæ nō errat etiā in peccatore. Intellectus ergo videtur quod multo fortius cognoscens angeli peccantis sit absque errore.

¶ 6 Præt. Dæmon ex libero arbitrio peccat: est facultas voluntatis, & rōnis. sed ratio, & voluntas referuntur ad diuersa obiecta. Nā voluntas respicit bonum, rō autē verum. ergo nihil voluntatē diaboli esse deficientē circa bonum, q̄ intellectus eius non sit deficientis circa verum.

¶ 7 Præt. Nihil corrūpitur, vel diminuitur a suo oppositum. Sed peccatum non opponitur naturæ. ergo videtur quod neque corrūpitur, nec diminuat bonum naturæ: sed naturalis cognitio non patitur errorem. ergo videtur quod post peccatum possit in eo esse error.

¶ 8 Præt. Grego. dicit in quarto Dialogo, quod anima a corpore eleuata cognoscit verum sine corpore sed magis eleuatur a corpore angelus etiam plus quam anima. ergo videtur quod multo magis in malis angelis possit cadere error.

RESPON. Dicendū, q̄ falsa opinio est quæ defectiua operatio intellectus. sicut parum motus est quædā defectiua operatio naturæ, vt dicitur in sexto Ethic. q̄ malū intellectus est defectiua autē operatio semper procedit a defectu alicuius principij. sicut ex aliquo defectu procedit motus frustifatus partus, ut dicitur in do. Physicorum. Vnde necesse est, q̄ omnia frustimario procedat ex defectu alicuius principij.

H ¶ 9 Notitia omnium eorum, ad quæ vis sua naturaliter se extendit: non n. differtur a principis ad cōclusiones, sed statim in ipsis principis cōclusiones videt. Alioquin si actu naturæ priorū notitiā in potentia conclusiones cōsequeret, oporteret ipsū, sicut & nos per rōnis d. per principia notitiā conclusionū acquirere cōtrarium patet per Dion. 7. capite de diuin. Sicut ergo nobis non potest inesse falsa opinio prima principia naturaliter nobis notata: ita ergo potest inesse falsa opinio circa quædam naturalis eius cognitioni subijta. Et q̄ peccatōe ad proprietatē naturæ suæ nō amittit, sed data naturæ eis manēt integra, & splendidissima, ut Dionys. quarto capite de Diuin. nomi. cōsequens.

I ¶ 10 Notitia omnium eorum, ad quæ vis sua naturaliter se extendit: non n. differtur a principis ad cōclusiones, sed statim in ipsis principis cōclusiones videt. Alioquin si actu naturæ priorū notitiā in potentia conclusiones cōsequeret, oporteret ipsū, sicut & nos per rōnis d. per principia notitiā conclusionū acquirere cōtrarium patet per Dion. 7. capite de diuin. Sicut ergo nobis non potest inesse falsa opinio prima principia naturaliter nobis notata: ita ergo potest inesse falsa opinio circa quædam naturalis eius cognitioni subijta. Et q̄ peccatōe ad proprietatē naturæ suæ nō amittit, sed data naturæ eis manēt integra, & splendidissima, ut Dionys. quarto capite de Diuin. nomi. cōsequens.

K ¶ 11 Diabolus falsam opinionē hīc possit in his principis ad cōclusiones, sed statim in ipsis principis cōclusiones videt. Alioquin si actu naturæ priorū notitiā in potentia conclusiones cōsequeret, oporteret ipsū, sicut & nos per rōnis d. per principia notitiā conclusionū acquirere cōtrarium patet per Dion. 7. capite de diuin. Sicut ergo nobis non potest inesse falsa opinio prima principia naturaliter nobis notata: ita ergo potest inesse falsa opinio circa quædam naturalis eius cognitioni subijta. Et q̄ peccatōe ad proprietatē naturæ suæ nō amittit, sed data naturæ eis manēt integra, & splendidissima, ut Dionys. quarto capite de Diuin. nomi. cōsequens.

¶ 12 Sicut ergo nobis non potest inesse falsa opinio prima principia naturaliter nobis notata: ita ergo potest inesse falsa opinio circa quædam naturalis eius cognitioni subijta. Et q̄ peccatōe ad proprietatē naturæ suæ nō amittit, sed data naturæ eis manēt integra, & splendidissima, ut Dionys. quarto capite de Diuin. nomi. cōsequens.

¶ 13 Quia magis eleuatur a corpore angelus etiam plus quam anima. ergo videtur quod multo magis in malis angelis possit cadere error.

¶ 14 Quia magis eleuatur a corpore angelus etiam plus quam anima. ergo videtur quod multo magis in malis angelis possit cadere error.

¶ 15 Quia magis eleuatur a corpore angelus etiam plus quam anima. ergo videtur quod multo magis in malis angelis possit cadere error.

go respectu eorum, quae sunt in diuina cognitione, omnis intellectus angelicus est in potentia, indigens illustrari ad ea cognoscenda quodam supernaturali lumine, quod est lumen gratiae diuinae, & sic respectu huius cognitionis gratuita potest in quolibet aliquis defectus existere: aliter tamen & aliter. Nam in bono angelo potest quidem respectu huiusmodi cognoscibilem esse defectus, sed simplicis negationis, secundum quod Dionysius dicit 7. cap. Ecclesiasticum. hierar. quod a nescientia purgantur, non autem potest in eis esse defectus falsae opinionis: quia cum voluntas eorum sit ordinata, non applicant suum intellectum ad iudicandum de illis, quae cognitionem eorum excedunt: sed in malis angelis propter inordinatam & superbam uoluntatem, potest esse respectu huiusmodi cognoscibilium etiam defectus falsae opinionis, in quantum exhibent praesumptuosum suum intellectum ad iudicandum de his quae eos excedunt. Et haec quidem falsitas respectu huiusmodi cognoscibilium potest in eis esse speculatiue, in quantum scilicet absolute in falsum iudicium prorumpunt, & practice siue affectiue, in quantum falso existimant aliquid esse appetendum, uel agendum in ordine ad practica cognoscibilia.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod interminabilis diuinae animaduersionis pertinet ad cognitionem gratuitam: quia ratio diuini iudiciorum excedit omnem naturalem cognitionem creaturae secundum illud Psalmi 35. Iudicia tua abyssus multa. Non tamen diabolus ignorat interminabilitatem sui supplicij: hoc enim diminueret eius miseriam. Sicut enim ad augmentum felicitatis bonorum, pertinet securitas de perpetuitate gloriae, ita ad augmentum miseriae damnatorum, pertinet certitudo de interminabilitate miseriae, unde dicitur quod dicitur diabolus existimare abyssum senescere, sicut Gregorius ibidem exponit, quia opinionem terminabilitatis poenarum mentibus hominum ingerit in hoc mundo, ut minus peccare formident.

AD SECUNDUM dicendum, quod dubitatio diaboli fuit de mysterio incarnationis, quod excedit naturalem cognitionem etiam angelorum.

AD TERTIUM dicendum, quod daemones dicuntur non uidere sua naturalia, non quia ea absolute uideant, alioquin nihil cognoscere possent, quia ut dicitur in libro de Causis, Intelligentia intelligit omnia alia intelligendo essentiam suam, sed non uidet ea in ordine ad bona gratuita, a quibus consideratis auertit suam intentionem, solis suis naturalibus finaliter inhaerens.

AD QUARTUM dicendum, quod habere notitiam in actu dupliciter. Uno modo, quantum ad actualē considerationem, & sic non intelligitur quod angelus habeat actualē notitiam omnium, ad quae sua naturalis cognitio se extendit. Alio modo, quantum ad habitualement notitiam, quia ut dicitur 2. de Anima, & in 3. Physicorum, aliter dicitur aliquis esse potentia sciens ante addiscere, quando scilicet nodum habet habitus scientiae, & aliter ante considerare. Et hoc modo, angelus habet actualē notitiam respectu omnium quae naturaliter cognoscere potest, & istud sufficit ad repellendam falsitatem contrariam. Non enim nos semper actu consideramus principia, sed ipse habitus principiorum sufficit ad repellendum omnem contrarium errorem cum ipsa.

AD QUINTUM dicendum, quod ex hoc quod aliquid est ex nihilo, sequitur quod sit secundum aliquid uertibile, non tamen oportet quod sit uertibile quantum ad om-

nia. Corpora quidem caelestia mutabilia sunt secundum locum, sed non secundum substantiam. Et similiter intellectus angeli ex hoc, quod est ex nihilo, potest deficere circa supernaturalia, non autem circa naturalem cognitionem: quia etiam uoluntas angeli circa huiusmodi potest peccare, ut supra habitum est.

AD SEXTUM dicendum, quod beatitudo actiua consistit in intellectu ad quem pertinet uisio Dei, magis quam in uoluntate ad quam pertinet delectatio: quia delectatio consequitur operationem sicut causam, & adiungitur ei, sicut quaedam superueniens perfectio, unde Philosophus dicit in 10. Ethicorum, quod delectatio perficit operationem, sicut decor iuuentutem: sed appetere finem & mouere in ipsum praecipue conuenit uoluntati. Et hoc impeditur per peccatum. Et ideo peccatum magis respicit uoluntatem, quam intellectum.

AD SEPTIMUM dicendum, quod daemones elongati sunt a participatione diuinae ueritatis, & diuini luminis, secundum quod participatur per gratiam, non autem secundum quod participatur per naturam.

AD OCTAuum dicendum, quod diabolus non sentit se esse male, quia culpam suam non apprehendit ut malum: sed adhuc obstinata mente perseuerat in malo, unde pertinet ad falsitatem practicae seu affectiuae cognitionis.

AD NONUM dicendum, quod effectus passionis Christi pertinet ad supernaturalem cognitionem, circa quam diabolus errare potuit.

AD X. dicendum, quod cum dicitur quod apud inferos non est commemoratio ueritatis, non est intelligendum quasi nullam ueritatem cognoscant, alioquin non cognoscerent se actus peccatorum perpetrasse, & sic excluderetur uermis conscientiae: sed est intelligendum quod non sunt in statu acquirendi cognitionem ueritatis, per quam intellectus eorum perficiatur.

AD XI. dicendum, quod secundum Dionysium 4. cap. de diuini nominis bonum cauatur ex tota & integra causa: malum autem ex singularibus defectibus. Et ideo plura requiruntur ad bonum quam ad malum, unde non sequitur si ad rectitudinem appetitus requiritur uera cognitio intellectus, quod peruersitas appetitus non possit esse sine falsitate cognitionis. Quamuis etiam dici possit, quod & appetitus possit esse rectus aliqua falsa cognitione praecedere, puta, cum aliquis exhibet honorem paternum ei, quem falso putat patrem. Et similiter appetitus peruersus semper est cum aliqua falsitate practicae cognitionis.

AD XII. dicendum, quod culpa vulnerat hominem in naturalibus, quantum ad capacitate gratiarum: non autem ita quod adimat aliquid de essentia naturae, & sic non sequitur quod intellectus eius erret, nisi circa gratuita.

AD XIII. dicendum, quod ratio illa procedit de cognitione practica uel affectiua, secundum quam aliquis aspiciens ad bonum eligit malum.

AD XIV. dicendum, quod in hoc quod diabolus sibi magis inhaeret per amorem quam Deo, peccauit circa ordinem naturalium ad gratuita: quia non retulit amorem suae naturae in Deum. Et hoc etiam dicitur minus esse, in quantum priuatus est esse gratuito.

AD XV. dicendum, quod furor de diabolo dicitur metaphorice, & ex talibus locutionibus non trahitur conueniens argumentatio: tamen etiam potest dici, quod hoc etiam pertinet ad practicae cognitionem.

AD XVI. dicendum, quod uniuersalis cognitio dicitur esse in angelis, non quia cognoscant solam naturam uniuersalem rerum, per quem modum uniuersalis cognitio est in nobis deceptionis causa: sed dicitur cognitio eorum esse uniuersalis, in quantum uniuersaliter

Ar. 3. huius quist. D. 274.

Lib. 10. c. 4. a med. com. 3.

Cap. 4. p. 4. a medio.

D. 241.

ter

ter ad multa cognoscibilia se extendit, de quibus propria, & completam cognitionem habent.

Ad xvii. dicendū, q̄ angelus est simplex in essentia, sed multiplex in virtute, in quātū. s. virtus eius ad multa se extendit, nō quidē per diuersarum naturarum pōtērias: sicut in nobis est appetitus sensitivus, & intellectivus. Hoc. n. repugnet simplicitati essentia. Secundū ergo appetitū intellectuale prout in multa se pōt extendere, pōt ab aliquo auerti s̄m aliqd, & nō s̄m aliud. Et sic appetitus eius, non est auertus a Deo secūdū naturalia: sed secundum gratuita.

Ad xviii. dicendū, q̄ diabolus oīa male agit quantum ad ea, quæ agit ex libero arbitrio: sed actiones naturales in eo sunt bonæ, quia proprie loquendo actiones illæ naturales sunt Dei instituentis naturā.

Ad primum autē quod in Tr̄ium obiicitur, dicendū, q̄ angelus h̄t simplicē intellectū quātū ad hoc, q̄ sicut nō intelligit veritatē a discurrendo a p̄cipijs ad cōclusiones, sed statim in p̄cipijs videt cōclusionū veritatē: ita et nō intelligit superaddēdo p̄dicatū subiecto p̄ modū cōpositionis, & diuisionis intellectus nostri, sed statim in simplici cōsideratione subiecti cōsiderat ea, q̄ subiecto conueniūt, vel q̄ ab eo remouetur. utriusq; n. est eadē rō, eo q̄ dispōsitū subiecti est p̄cipiū cognoscēdi in h̄tēriā p̄dicati ad ipsum. vnde Angelus p̄ simplicē apprehēsiōnē subiecti cognoscit eē vel nō eē, sicut & nos cōponēdo, & diuidēdo. Nihil. n. p̄hibet per simplex, intelligere cōpositum: sicut p̄ immateriale cognoscitur materiale. Ex hoc autē in intellectu n̄o cōponēte pōt. p̄uenire falsitas, in quātū indicat aliqd eē vel nō eē. vnde in intellectu dæmonis potest eē falsitas p̄cipue quātū ad ea, quæ excedūt naturalem cognitionē.

Ad secundum dicendū, q̄ intellectus semp̄ d̄t eē rectus in intelligēdo, q̄a vt Aug. dicit in lib. 83. q̄stio num, q̄ cuiq; intelligit aliqd, intelligit illud eē vt est: potest tamen potentia intellectus non intelligendo verum errare, vt patet in eo qui opinatur falsum.

Ad tertium dicendum, q̄ circa ipsam essentiā diuinam non potest dæmon deficere nisi in non attingendo, sicut ratio inducta probat: sed in his quæ supernaturaliter facit in creaturis, potest intellectus dæmonis deficere falsum opinando.

Ad quartum dicendū, q̄ modus intelligēdi ipsius dæmonis cōformatur substantiæ suæ: nō in oportet q̄ eandem vim habeat ad iudicādum de his, quæ excedunt naturā suā, sicut ad iudicādum ea q̄ sunt sibi connaturalia. Et ideo licet nunquā falsum iudicium habeat de his, quæ pertinent ad naturalem cognitionem eius: pōt tñ habere falsum iudicium de his, quæ naturalem eius cognitionem excedunt.

Ad quintum dicendū, q̄ synderesis est cognoscitiua vniuersaliū principiorum operabilium, quæ naturaliter homo cognoscit, sicut & principia vniuersalia speculabiliū. vnde ex hoc nō pōt concludi, nisi q̄ dæmones in naturali cognitione non errant.

Ad sextum dicendum, q̄ voluntas nō mouetur a bono, nisi in quātū est apprehensum. vnde non potest deficere ab appetitu boni, nisi etiam subit defectus aliquis circa apprehensionem, nō quidem quantum ad vniuersalia principia, quorum est synderesis: sed quantum ad particularia eligibilia.

Ad septimum dicendū, q̄ quia culpa non directe opponitur nature, inde est quod dæmones per peccatum non incurserunt falsitatem, quantum ad naturalem cognitionem.

Ad octauum dicendum, quod Gregorius lo-

quitur de eleuatione animæ quæ fit per gratiam lumen enim gratiæ omnem falsitatem excludit.

ARTICVLVS VII. De dæmonibus futura cognoscant.

Septimo quæritur, utrum dæmones cognoscant futura. Et videtur q̄ sic. Dicit enim Augustinus in ciuitate Dei, Tēporalia diuinæ virtutis effectus infirmitati hominū possunt esse conspicua: imines cōsiderando effectus diuinæ virtutis de futuris p̄cognoscunt, ut medicus sanitate tranquillitatem futuram, ergo multo magis dæmones futura p̄cognoscere possunt.

¶ 1. Præter. Nullus vere pōt p̄annuntiare, nisi illi p̄cognoscit: sed sicut Aug. dicit in libro de dæmonū, dæmones quædam vera p̄annuntiant futuris euentib; ergo dæmones p̄cognoscunt futura. ¶ 2. Præter. Si dæmones sint substantiæ incorporeæ portet q̄ secundū substantiam, & operationem supra tempus, s̄m illud quod dicitur in libro de his, q̄ intelligentiæ substantiæ, & operatio est tempus. Sed p̄sensens p̄teritum, & futurum differentia temporis, ergo quātū ad cognitionem dæmonis non differet, utriū sit aliquid p̄teritū, aut futurum, sed dæmones possunt cognoscere p̄sentia, & p̄terita, ergo etiā possunt cognoscere futura. Sed dicendum, q̄ ad hoc q̄ dæmones sit cognoscere, non solum requiritur q̄ cognoscit p̄sentia, & in actu: sed etiam cognoscit futura.

¶ 3. Præter. Sed dicendum, q̄ ad hoc q̄ dæmones sit cognoscere, non solum requiritur q̄ cognoscit p̄sentia, & in actu: sed etiam cognoscit futura. ¶ 4. Sed cōtra, certior est cognitio Dei quā dæmonis. Si ergo ad certitudinē cognitionis requiritur, q̄ cognitū sit p̄sentia, & in actu, multo magis hoc requirit ad cognitionem futuri, & sic nec De; futura cognosceret, q̄ dicitur q̄ sic. ¶ 5. Præter. Omnis cognitio est secundū modum cognoscētiæ: sed in dæmone cū sit substantia incorporea, nō est cognitio sensitiva, sed intellectiva. Cū ergo intellectus abstrahat ab h̄tēriā, dicitur q̄ non differat quātū ad cognitū, utriū aliquid sit p̄sensens, p̄teritū, vel futurū.

¶ 6. Præter. Manifestū est q̄ dæmones cognoscunt singularia dum sunt: non autem cognoscunt sp̄s a rebus acquisitas, quia hoc nō possunt nisi mediāte sensu. ergo cognoscunt ea p̄teritū, sed species innatæ fuerunt in mente ab initio suæ creationis, ergo ab initio creationis dæmon cognouit omnia singularia. Sed dicendum quod ad ea quæ excedunt naturalem cognitionem angeli, non sufficiunt species, sed requiruntur species in se.

¶ 7. Sed cōtra, cognitioni cui subditur quod est, multo magis quod minus est. Sed naturæ cognitioni dæmonis subditur substantia incorporea, quæ sunt multo altiores quā substantiæ corporeæ, ergo singularia sensibilia eorum cognoscere non excedunt.

¶ 8. Præter. Sicut ideales rōnes, quæ sunt in mente, habent in causando, & cognoscendo similitudines rerū quæ sunt in mēte angelica, ita in cognoscendo: sed rōnes ideales quæ sunt in mente diuina, æqualiter se habent ad p̄terita, p̄sentia, & futura causanda, & cognoscēda, ergo magis species rerum quæ sunt in mente angelica, p̄ter se habent ad p̄sentia, p̄terita, & futura.

¶ 9. Præter. Sicut Deus p̄ uerbum suum producit

D. 339.

D. 125.

D. 125.

Ex qua; 3.

com. 4.